

ИНЖ. ДИМИТРИЙ ПИДСАН

Текстът е част от книгата на Стефан Саранеделчев "164 казанлъшки учители от 50-те и 60-те години на XX в." (изд. Кота, 2021 г.) и е публикуван с малки редакции за целите на Есториум с позволение на автора.

Животът на инж. Димитрий Николаевич Пидсан, както и живота на повечето руски емигранти намерили убежище в България по време на Гражданската война в Русия, е достоен за роман.

Роден е на 7 ноември 1899 г. в с. Лохвица, Полтавска област, която по него време е в пределите на Руската империя, а сега е в Република Украйна. Октомврийската революция го заварва като ученик в Механотехническо училище в гр. Харков. На 19 години е, когато след много перипетии е принуден със свои съученици да се качи в одеското пристанище на кораб, претоварен с емигранти. Слизат в Истанбул, а след това преминават в България. Със своите другари не изоставят мечтата да продължат обучението си във висше учебно заведение. Работят на различни места и спестяват пари за своето учение. Когато преценят, че са спестили достатъчно средства отпътуват за Австрия и Чехословакия. Там пътищата им се разделят, защото повечето продължават към други западноевропейски държави, а Димитрий Пидсан пристига в Прага с намерение да осъществи мечтата си да следва химия в Пражкия университет. Тук се случва нещо, което предопределя следващия му жизнен път. Пристигането в чехословашката столица без необходимите документи предизвиква съмнение в тамошната полиция, арестуван е и прекарва в ареста три месеца. В един момент полицейският началник се заинтересува какви са мотивите на руския младеж да пристигне в Чехословакия. Димитрий чистосърдечно разказва своята съдба и желанието да се запише да учи химия. Това трогва чеха и той решава да му съдейства, но обучението по химия в Прага е много скъпо, поради това го урежда да запише да следва машинно инженерство в университета в гр. Бърно. Дори урежда да получава стипендия през цялото време на следване. След дипломирането си като машинен инженер Димитрий Пидсан има желание да се върне в родината си, но неговият баща му пише да не върши това, защото там положението не е добро. Съветва го да се установи в България, защото в сравнение с Украйна климатът там е по-топъл и по-подходящ за разклатеното здраве на сина му. След връщането в България създава семейство и се установява да живее в Казанлък. През 1939 г. постъпва на работа в

Механотехническото училище - Казанлък. Преподава по различни технически дисциплини, но предимно по „машинни елементи“ и „конструктивно чертане“. Учителската работа която става негова съдба, му носи много радости, но и разочарования. В първите десетина години след политическите промени през 1944 г. животът на инж. Пидсан е доказателство, че когато има разумни ръководители на образованието от значение е не друго, а единствено професионалната подготовка на учителя.

А че той е безспорен капацитет в техниката, никой, нито от колегите, нито от учениците от Механотехникума не отрича. Способностите като инженер, учител и организатор са причината да е единственият, който два пъти е бил директор на Механотехникума. Всеобща е привързаността на учениците към сладкодумния и доброжелателен учител, за когото са запазили само хубави спомени. Дори, когато за директорските години на инж. Пидсан разказват различни случки, те са изпълнени преди всичко със симпатия към него. Те са толкова забавни, че може да бъдат приети по-скоро като ученически фолклор, отколкото като истински. Ще се задоволя да предам само няколко от тях, така както са ми разказани от бивши ученици от 40-те и 50-те години.

Понеже до края на 50-те години на ХХ в. Механотехникумът все още бе в североизточния край на Казанлък, оградите му и от север, и от изток граничеха с лозя, в които изобилстваха и черешови дървета. Не бе рядкост по време зреенето на черешите през май - юни и на гроздето през септември - октомври поединично или на групички, ученици от Механотехникума преди или след ученически занятия, а и по време на междучасия да прескачат до лозята, за да си похапнат от вкусните плодове. Естествено е собствениците на лозята да недоволстват и се оплакват, както на директора, така и в общината. Поради това инж. Пидсан като става директор още през септември 1947 г. строява всички ученици на площадката южно от сградата по теория и започва със своя специфичен акцент: *„Градският народен съвет саабцил, че грозде в лозя зрее. Наши ученици ходят да берат грозде и градският съвет издал заповед, с която абсалютно забранява ученици ходят по лозя и да берат грозде. Наредили на меня упражнят контрол и ако хванат ученик в лозя, на него намалим паведение.“* В началото на месец май процедурата се повтаря, само в словото на Пидсан „грозде“ е заменено с „череша“. Това става всяка директорска година на инж. Пидсан.

Димитър Георгиев (учил в ТМТЕ от 1955 до 1960 г.) си спомня: *„Подготвя се едnodневна екскурзия на учениците до Пловдивския мострен панаир с цел да се запознаем с изложените там технически новости. Инж. Пидсан преди да ни*

изпрати провежда инструктаж да бъдем дисциплинирани и най-важното да спазваме правилото да гледаме, но да не пипаме експонатите. Завърши с думите: „Човек гледа, маймуна пипа!“

Друг случай разказан ми от бивш ученик: *„Имахме в нашата паралелка едно момче с име Недко. Някой споменал на Пидсан, че видял Недко да се разхожда с дъщеря му по Стъргалото. Влиза Пидсан в час и гледа подозрително Недко. По едно време казва: „Недко напусни!“ „Защо другарю Пидсан? Аз нищо не правя.“ „Точно затова Недко, защото нищо не правиш, затова напусни!“ Според други бивши ученици тази случка не е вярна, а по-скоро е плод на ученическия фолклор.*

Баню Банов (учил 1958 г. – 1963 г.) ми разказа друг (истински) случай в неговата паралелка: *„Инж. Пидсан вдигна да изпитва наш съученик, но в един момент забеляза, че преписва. Взе му така наречения „пищов“ и го накара да седне на мястото си. След дни някой обърна внимание, че в дневника е записал оценка на този ученик, 4“ и попита защо е сложил тази оценка, а други учители в такива случаи пишат оценка „1“. На този въпрос инж. Пидсан отговори: „Защото първо той постарал се направи пищов. Значи не го мързи. Второ, като правил пищов той научил много неща и за тях заслужава не „1“, а „4“.“*

През втората половина на 50-те години се сменят някои ръководители в образованието и Димитрий Пидсан търпи разочарования във връзка с отношението към него. Това продължава и в началото на 60-те години, когато той е преместен да преподава от дневния в новооснования като самостоятелно учебно заведение Механотехникум за вечерно, сменно и задочно обучение.

Димитрий Пидсан има син Сава и дъщеря Евдокия.

Димитрий Н. Пидсан почина на 5 април 1996 г. в Казанлък.